

DAGENS FRÅGOR

Stockholm november 1950.

Höstens högermotioner Intet parti har under efterkrigsåren mer enerigt i försvarsfrågan. giskt bevakat försvarsfrågan i riksdagen än högern. 1948 föreslog partiet en treårsplan på ca 150 milj. kr. för en förstärkning av den materiella krigsberedskapen. 1949 föreslog det bl. a. en höjning av ett beställningsbemyndigande till arméns tygmateriel — bakom vilken titel flera av våra allvarligaste brister äro att finna — från 100 till 140 milj. kr. Tack vare en skicklig bevakning av ärendet i statsutskottet lyckades högern få med sig regeringspartiet på en höjning av bemyndigandet med 25 milj. kr. Vid 1950 års vårriksdag förelåg ett flertal stora högermotioner i försvarsfrågan. Det lyckades då inte att vinna gehör ens för de mest trängande kraven på förbättringar utöver hrr Vougts och Mossbergs hårt pressade minimibud. Det skulle föra alldeles för långt att referera dessa högeryrkanden, vilka — liksom tidigare — togo sikte på både materiella och personella förstärkningar av vårt militära och civila försvar. Det får vara tillräckligt att konstatera att lika envist, som högern upprepade och med de starkaste argument stödde sina krav, lika envist sade regeringen nej. Koreakriget förändrade läget. Den proposition, som regeringen nyligen framlagt om viss förstärkning av vår krigsberedskap, bygger på de överenskommelser, som strax före valet träffades mellan partiledarna och representerar förvisso en avgjord omsvängning i den socialdemokratiska inställningen. Nu som tidigare har verkligheten fått bli läromästare åt socialdemokraterna, när det gällt försvarsfrågan. Man kan bara beklaga att lärdomarna inte anammats tidigare; om vårt försvar under efterkrigsåren fått de av högern begärda förstärkningarna skulle läget te sig mycket ljusare än det nu gör. Vid en upprustning är det nämligen långt mellan beslut och effekt. Om detta får man en dyster påminnelse i den högerns nyligen avgivna försvarsmotion, som anknyter till ovannämnda proposition. I denna motion förklaras inledningsvis att »de i propositionen föreslagna förstärkningarna av den materiella beredskapen — med mindre modifikationer — i stort sett motsvarar vad som i nuvarande läge är möjligt och rimligt att åstadkomma». Däremot förklaras förslagen om den personella beredskapen icke vara tillfredsställande. (De frågorna hade också vid partiledarförhandlingarna blivit ställda på framtiden.)

Påminnelsen om tidsförhållandet mellan beslut och effekt ger motionen genom att påpeka att beställningar å materiel utlagts eller beräknas komma att under den närmaste tiden utläggas till ett belopp av 1 330 milj. kr., men att mer än *fyra år* kommer att förflyta innan leveranserna slutförts, om man räknar med den leveranstakt, som uppnåddes under budgetåret 1949/1950. Under erinrande om att statsutskottet år 1948 ansåg att prioritet i vissa fall skulle kunna komma

ifråga när det gällde försvarsleveranser föreslår högern därför att regeringen — därest nödvändiga leveranser inte kunna komma till stånd på frivillighetens väg — skall använda förfogandelagen till att bereda förtursrätt åt de för försvaret oundgängliga leveranserna.

Den, som till äventyrs tror att allt nu är väl beställt sedan det blivit »samling i försvarsfrågan», bör tänka sig in i vad dessa siffror: 1 330 milj. kr. och 4 år innebär. De betyda att leveranser, som till stor del redan borde vara slutförda för att försvaret tillnärmelsevis skall ha beräknad funktionsduglighet, i sin helhet komma vårt försvar till godo först efter en tid, som är *dubbelt* så lång, som den man i allmänhet räknar med inom västmakterna vid sina försvarsförstärkningar. Där inriktar man nämligen i regel sina ansträngningar på att åstadkomma väsentliga resultat redan inom två år.

I jämförelse med denna allt överskuggande fråga — takten i leveranserna till försvaret — te sig de övriga kraven i högermotionen mera som viktiga detaljer. För flygvapnets del vill högern sålunda dels möjliggöra en ökning av den svenska flygindustriens produktionstakt, dels förstärka nattjaktflyget. Propositionen innebär att endast något mer än hälften av de erforderliga nya nattjaktplanen nu kan anskaffas. Detta antal är inte tillräckligt ens för att utrusta nattjaktflottiljens stridande linjeförband. Någon reserv för förluster i krig samt för översyn och haverier kommer inte heller att finnas. Högern önskar därför att regeringen ånyo prövar denna fråga i samband med behandlingen av den tilläggsstat för budgetåret 1950/51, som skall föreläggas 1951 års riksdag. Högerkravet på en snabbare komplettering av nattjaktflottiljens flygplansbestånd bör ses i belysning av det faktum, att den flygplanstyp — Mosquito — som vi anskaffade vid flottiljens uppsättande, redan då inte var fullt modern, och att den nu snabbt föråldras.

Högern vill vidare att omedelbara åtgärder skola vidtagas för att höja den inhemska flygmaterielproduktionen. Därmed skulle vi motverka följderna av att i utlandet redan beställda flygplan eventuellt icke levererades. Det påpekas i motiveringen till detta förslag att den pågående flygupprustningen begränsar möjligheterna till förvärv av flygplan från utlandet, och att politiska skäl kunna lägga hinder i vägen för sådana köp. För att säkerställa en forcering av den inhemska flygplansproduktionen erfordras lagerköp av viss importerad materiel liksom åtgärder för att tillgodose behovet av arbetskraft vid ifrågavarande industrier. För att genomföra forceringen fordras under detta budgetår ett nytt beställningsbemyndigande på 13 milj. kr. och ett anslag på tilläggsstat av 11,5 milj. kr. Av totalkostnaden, 13 milj. kr., faller endast 2 milj. kr. (för anskaffning av extra verktygssats) utom flygvapnets nuvarande kostnadsram. Återstoden 11 milj. kr. (för lagerköp) faller inom ramen. Merkostnaden för forceringen är således 2 milj. kr., framhålles det i motionen.

På den personella beredskapens område föreslår motionen utökning av antalet reservofficerare vid armén och efterutbildning av värnpliktiga gruppchefer vid armén inom åldersklasserna 1947 och 1948.

Den första frågan är bl. a. av intresse som exempel på hr Vougt's

Dagens frågor

förmåga att finna dåliga argument till stöd för en dålig sak. Arméchefen hade föreslagit att antalet nytillkomna reservofficerare skulle ökas. Den nuvarande maximeringen (220 nyantagna per år) har medfört att endast omkring 50 % av de lämpliga aspiranterna kan anställas som reservofficerare. Detta är mycket beklagligt då reservofficerarna genom sin fredstjänstgöring vart tredje år på ett helt annat sätt än de värnpliktiga officerarna kunna bevara och utveckla sina kunskaper och färdigheter. Men hr Vougt ville inte. Han ansåg att ett bifall till arméchefens förslag skulle innebära så betydande kostnader för fredsorganisationen, att förslaget bör prövas först i samband med ett framtida principbeslut rörande försvarskostnaderna.

Högermotionen påvisar emellertid att den föreslagna utökningen från 220 till 350 nyantagna reservofficerare årligen jämte en engångsantagning av 300 man ur 1948—1950 års avvisade rekryteringsmaterial skulle medföra en kostnadsökning för budgetåret 1950/51 av 210 000 kr., och för budgetåret 1951/52 av 190 000 kr. Med rätta såges det sedan gentemot hr Vougt's undanflykter: »Denna uppräknings anslag kan rimligtvis icke vara av den storleksordningen att den skulle inverka på avvägningen av kostnaderna mellan försvarsgrenarna och böra prövas först i samband med en blivande översyn av vårt försvar, vartill 1949 års försvarsutredning kan giva anledning.»

För att ge de värnpliktiga gruppcheferna vid armén inom åldersklasserna 1947 och 1948 en ytterst välbehövlig efterutbildning hade ÖB föreslagit, att de skulle inkallas till tjänstgöring under 1951 under en månad. Till grund för denna framställning låg ett utlåtande från chefen för armén, som framhållit att 1949 och 1950 års rapporter angående utbildningsresultaten visa att de värnpliktiga gruppchefernas utbildning, främst på grund av bristande tid, blivit otillräcklig. Detta arméchefens omdöme gällde just gruppchefer ur åldersklasserna 1947 och 1948. Hr Vougt hade också medgivit att dessa gruppchefer »icke utbildats med de förbättrade utbildningsmetoder, som på senare tid tillämpats». Ändock ville han inte biträda ÖB:s förslag.

Högern för nu fram detta förslag i sin motion och förutsätter därvid att regeringen — därest Kungl. Maj:t icke äger rätt att enligt gällande värnpliktslag inkalla värnpliktiga till kompletterande utbildning — snarast framlägger förslag till sådana ändringar i värnpliktslagen att dylik utbildning kan anordnas. Hur starkt grundat förslaget är framgår bl. a. av erfarenheterna från höstens repetitionsövningar i beredskapsförband, där just gruppchefernas otillräckliga utbildning klart framträdde. Det är över huvud taget inte för mycket sagt att arméns svaghet i utbildningshänseende alltmer kommit att framstå som vårt försvars akilleshäl. Våra krigsförband äro inte, som ÖB upprepade gånger framhållit och repetitionsövningarna visat, omedelbart användbara vid mobilisering. Deras utbildning måste först kompletteras under icke obetydlig tid. Alternativet är katastrofförluster.

Slutligen tar högermotionen upp en viktig fråga inom kapitalbudgeten. ÖB hade föreslagit en ökning av försvarets byggnadskvot för 1950 för att redan detta år påbörja befästnings- och flygfältsarbeten

inom en ram av 15—20 milj. kr., som till största delen finns tillgängliga. Därför hade ÖB begärt 25 milj. kr. i tilläggsanslag för att påbörja ytterligare sådana anläggningar. Hr Vougt anser förutsättningar finnas för att öka försvarets byggnadsvolym för år 1950 med 15 à 20 milj. kr. genom extra kvottilldelning. Några ytterligare anslag nu vill han inte förorda. Högermotionen för fram även detta förslag från ÖB. Denna högerståndpunkt bör ses mot bakgrund av den allvarliga eftersläpningen ifråga om befästnings- och flygfältsarbeten på grund av byggnadsrestriktionerna. Det förhåller sig tyvärr så, att inte ens de små och i och för sig alldeles otillräckliga anslag, som beviljats för detta ändamål, kunnat tillnärmelsevis utnyttjas på grund av dessa restriktioner. För en så svagt utbildad trupp som den svenska är dock stödet av befästningar särskilt nödvändigt. Och det är väl känt att vårt flygvapens operativa möjligheter för närvarande starkt begränsas genom bristen på lämpligt belägna krigsflygfält. Det är inte heller mycket mening med att bygga ut vårt flygvapen på sätt som nu dessbättre sker, om denna försvarsgrens baseringsfrågor inte blir tillfredsställande lösta.

Högermotionens anslagskrav äro inte stora. Ett bifall till motionens yrkanden medför nu en kostnadsökning på driftbudgeten med 2 210 000 kr. och därutöver en överflyttning av redan beslutade utgifter för budgetåret 1951/52 till innevarande budgetår med 9,5 milj. kr. Accepterar regeringen förslaget om efterutbildning av gruppchefer tillkommer under våren 1951 en kostnad på omkring 3 milj. kr. För att täcka dessa kostnader hänvisar motionen till möjligheten att göra besparingar på annat håll, t. ex. genom ett upphörande av subventioner på bomull och hudar fr. o. m. den 1 mars 1951.

En annan ytterst angelägen fråga har upptagits i en särskild motion från högerhåll. Enskilda högerriksdagsmän ha nämligen motionerat om ett beställningsbemyndigande till marinen på ca 20 milj. kr. för anskaffande av radar- och teleteknisk materiel. Utsikt till import av denna ytterst viktiga och svåranskaffade materiel har nämligen på senaste tid yppats.

Dessa högerkrav på försvarsförstärkningar utöver vad regeringen föreslagit, äro så väl grundade att det borde bli svårt för riksdagen att komma förbi dem.

Lärdomar Efter drygt fyra månader av oavbrutna strider är kriget från Korea i Korea nu praktiskt taget avslutat. Det anfallande Nordkorea har i grund besegrats och dess territorium håller på att snabbt ockuperas — utan att Mao Tse-tungs kommunistiska Kina och än mindre Sovjetunionen komma sina beträngda trosförvanter till effektiv hjälp. Sedan markstriderna nu ha nått till omedelbar närhet av gränsfloden Jalu ha visserligen kinesiska markförband och ryska jaktflygplan i form av »frivilliga» tagit aktiv del i striden, men sannolikheten för öppet aktivt ingripande är i detta skede av kriget mycket liten. Det första egentliga sanktionskriget — i FN:s regi — skulle därmed vara på god väg mot ett lyckosamt slut.

Även om underlaget för mera vittgående slutsatser ännu är både magert och ensidigt, ger händelseutvecklingen anledning till några reflexioner, som här t. v. sammanfattas i korta punkter.

1. Det lyckliga utfallet denna gång är helt beroende på att *varken Kina eller Sovjetunionen aktivt ingrep* på den anfallande satellitens sida. Hade så blivit fallet, så skulle FN (USA) icke ha kunnat försvara Sydkorea och ett återställande av läget krävt mycket lång tid och mycket stor kraftinsats, om det ens varit möjligt. När man diskuterar den ena eller den andra utsatta statens möjligheter att få hjälp vid ett ev. anfall, bör detta beaktas.

2. *Utrikes- och försvarspolitik måste inbördes betinga varandra* och drivas i närmaste sammanhang. Vid årsskiftet 1949—50 hade USA:s utrikesledning uppenbarligen uppgett tanken på ett framskjutet försvar av Sydkorea och Formosa. Den västligaste amerikanska försvarslinjen fastställdes till Japan—Okinawa—Filippinerna. Ordern den 25 juni till general Mac Arthur att stödja Sydkorea och »återställa läget» blev därför en överraskning och tvingade till improviserat ingripande. Här ligger, åtminstone delvis, förklaringen till den bristfälliga amerikanska underrättelsetjänsten och den undermåliga beredskapen.

3. Det nutida kriget tenderar alltmer att bli ett »*folkkrig*» i antik och mongolisk mening. Statsledningen kapitulerar inte, när slaget uppenbart är förlorat, utan striden fortsättes till det yttersta, »under jorden». Så tycks under alla omständigheter bli fallet när den besegrade parten har en kommunistisk regim. Tankegången rymmer ytterst oroande perspektiv. Ett folk kan då inte besegras på annat sätt än genom total ockupation med åtföljande våldsam förstörelse.

4. En krigsmakt måste vara *allsidigt* sammansatt och så avvägd, att den har en rimlig chans att lösa avsedda uppgifter. När Nordkorea inledde sitt anfall — som uppenbarligen syftade till snabb ockupation av hela Sydkorea — så besvärades man redan i utgångsläget av en stor svaghet, bristen på flyg. Varken jaktflyget eller än mindre attackflyget kunde lösa de uppgifter, som man borde ha förutsett.

Vad Sydkorea beträffar var dess försvarsväsen uppbyggt med så stora och så avgörande luckor, att det helt enkelt inte förmådde prestera något egentligt motstånd.

Tanken på ett »luckförsvar», som kan te sig bestickande nog för en småstat som t. ex. Sverige, är ohållbar, i varje fall så länge aktiv och omedelbar hjälp utifrån icke är *garanterad*.

5. *Flygets* möjligheter att hindra eller effektivt fördröja markförbands förflyttning och strid ha tidigare överskattats. Trots ett totalt luftherravälde för FN-flyget lyckades nordkoreanerna framföra sin offensiv 50—60 mil under tre månader och ännu i början av september fungerade deras underhållstjänst så väl, att tunga anfall med framgång kunde slås ut mot det trånga FN-brohuvudet kring Pusan. Erfarenheten understrykes ytterligare av att nordkoreanernas luftvärn var synnerligen bristfälligt och att den skogfattiga terrängen i Sydkorea ger små möjligheter att undandra sig flygets insyn. Visserligen försvårades FN-flygets ingripande av en rad faktorer, flertalet beroende på bristande beredskap, men detta rubbar inte i högre grad

den för oss glädjande lärdomen om flygets relativa begränsning i detta avseende.

I USA har man snabbt omsatt erfarenheten i en väsentlig utökning av *det armésamverkande taktiska flyget*. Bristen på hangarfartygsflyg, som här skulle ha gjort stor nytta, blev en av anledningarna till att USA:s försvarsminister Louis Johnson avskedades.

En detalj i detta sammanhang är det amerikanska flygets anfall vid två tillfällen mot brittiska trupper med avsevärda förluster som följt. Här avslöjas brister i utbildning och samverkan.

6. *Den strategiska flygbombningens* berättigande som stridsmedel har efter det andra världskriget diskuterats, närmast med utgångspunkt från dagens Tyskland. Utan tvivel har denna stridsform mycket stora verkningar, särskilt när den inriktas mot »flaskhalsar» hos motståndaren, nyckelindustrier, oljeproduktion, rangerbangårdar osv. Dessutom binder den ju en stor del av motståndarens både personella och materiella resurser i passiva försvarsuppgifter eller för återställningsarbete. Men efterverkningarna bli också oerhörda. Och vad Nordkorea beträffar, så kan det inte hjälpas, att man sätter ett stort frågetecken både för slagskeppet Missouris hamnstadsbombardemang och för det strategiska bombflygets förstöring av städer och industrier, som båda kunde genomföras utan fientlig motverkan och som åtminstone delvis utfördes, sedan kriget praktiskt sett redan var avgjort. En barbarisk krigföringsform, som synes böra tillgripas endast efter moget övervägande av behov och konsekvenser.

7. Den med en gång avgörande vändningen i kriget nåddes med den perfekt genomförda amfibieoperationen mot Inchon och Seoul. Och den i sin tur berodde på FN-styrkornas överlägsna *rörlighet*. När nordkoreanernas nära nog samtliga styrkor hade bundits i striden om brohuvudet, kunde Mac Arthur tack vare oinskränkt luft- och sjöherravälde med ganska obetydliga markstyrkor genomföra sin avgörande kringgångsoperation mot självvalt mål.

Denna operation och framför allt dess följdverkningar, ger anledning till åtskilliga funderingar för vår egen del, både vid försvar av Skåne och med tanke på den mot Bottenviken öppna flanken vid försvar av norra landgränsen.

Rörligheten är över huvud taget ett av våra stora problem, inte minst med tanke på vårt lands stora yta och väldiga utsträckning i norr—söder.

8. Det mest extrema uttrycket för modern rörlighet representeras av *lufttrupperna*. Korea-kriget bestyrkte på det hela taget de erfarenheter, som redan det andra världskriget givit i detta avseende. Det råder väl ingen tvekan om att här avtecknar sig ett av framtidskrigets stora vapen, besvärande inte minst för ett litet land som vårt med begränsade resurser men stor *yta* att försvara.

9. Vad »*framtidskriget*» beträffar är det annars frapperande i hur liten grad alla kannstöperierna kring »det strömlinjeformade tryckpåknappenkriget», det högtekniska robotkriget, atomkriget osv. besannades i Korea. Det blev tvärtom ett ganska vanligt krig, med starka krav på tillräckligt många och tillräckligt dugande markför-

band, på stridsvilja och stridsmoral. Vad Mac Arthur främst krävde i sina upprepade rapporter var organiserade och välutbildade markförband. Det är naturligtvis heller ingen tillfällighet, att upprustningen i Västeuropa nu framför allt tar sikte på att få fram ett tillräckligt antal slagkraftiga *armédivisioner*.

10. Nordkoreanernas stridssätt tydde på starkt inflytande av *ryska erfarenheter* från världskrigets östfront. De karakteristiska anfallen i mörker — även med stora förband —, infiltrationstaktiken, de många samtidiga spaningsanfallen för att utfinna motståndarens svagaste punkt, det starka understödet av tung eldkraft, allt återkom här. Detta stridssätt kräver, förutom goda personella och materiella resurser, framför allt god *utbildning*. Man bör räkna med att all trupp från Östblocket har motsvarande utbildningsstandard. Jämförelse mellan nord- och sydkoreaner ger i detta avseende anledning till eftertanke.

Utbildningen är ett av våra mest diskuterade problem. Det torde vara ostridigt, att vår 9-månadsutbildning icke ger förutsättningar för ett stridssätt som det av nordkoreanerna presterade.

11. En av FN-styrkornas många svårigheter i Korea utgjordes av det tidvis intensiva *gerillakriget*. Alltjämt återstår säkerligen mycket arbete, innan alla nordkoreanska partisaner oskadliggjorts. Det ligger i det kommunistiska systemets natur, att denna krigföringsform blir särskilt omhuldad, väl förberedd och därigenom effektiv. En antydning om dess verkan ge de fleråriga »rensningsaktionerna» i Indokina och Malacka, som trots stora insatser inte ha medfört avsett resultat. Det är tydligt att Väst har mycket att lära i fråga om denna form av modern krigföring.

12. Koreakriget är på sitt sätt en parallell till det spanska inbördeskriget på 1930-talet. Även där togo stormakterna *prov* på varandras stridsduglighet, på taktiska metoder och ny materiel. Om utfallet är det för tidigt att söka döma. Men det förefaller, som om bl. a. de moderna ryska jaktplanen skulle ha visat sig underlägsna motsvarande amerikanska typer. Inte ett enda amerikanskt jaktplan rapporteras förlorat i luftstrid.

Om så är fallet måste det ha blivit en bister tankeställare för Moskva.

Ja, detta var ett försök att summera en del erfarenheter från Koreakriget. Det gäller för oss att inte slappna i vår vaksamhet och att söka lära av de verkliga krigserfarenheterna. Det får i varje fall inte bli med oss som med Sydkorea, att vi — *om kriget kommer* — tvingas att möta anfallet med dålig utrustning, dålig utbildning, dålig underhållstjänst och dålig beredskap.

Dessbättre äro vi i ett avgjort gynnsammare läge i flera betydelsefulla avseenden. Men allt är ingalunda gott. Bl. a. fordras bättre upplysning av hela vårt folk om det moderna krigets karaktär och vårt försvars uppgifter. Det vore därför synnerligen på tiden, att våra vederbörande i fråga om *psykologisk krigföring* och förberedelser däremot snart ginge från ord till handling.

6. 11. 1950.

USA och Kommunistkina i öppen konflikt i Fjärran Östern. Beträffande de två stora krig som för närvarande pågå i Asien, trodde man ända till för ungefär en vecka sedan, att det ena, i Korea, led mot ett hastigt slut. Det kommunistiska Kinas oväntade intervention har helt plötsligt ändrat situationen, och en del kommentarer härom återfinnas nedan. Den relativt korta kampanjen har väckt ett oerhört intresse i hela världen, såväl politiskt som militärt, och dess konsekvenser ha redan haft ett direkt inflytande på nästan samtliga självständiga staters politik, även i Sverige. Det andra kriget, i Indokina, har mer eller mindre i skymundan pågått i många år, och har väl först nu kommit till sin klimax. Dessutom förefaller det mycket sannolikt att ett tredje krig — eller åtminstone en stor politisk batalj — mycket snart kommer att utbryta om Formosa. I alla tre fallen har USA spelat, eller kommer att spela, en mycket framstående, och man kan väl utan överdrift säga bestämmande, roll. Den andra makt, som har ett direkt intresse i alla de tre berörda länderna, är det kommunistiska Kina, bland annat helt enkelt därför att det är närmaste granne till alla tre. Och bakom hela intrigspelet skymtar naturligtvis Sovjet-Ryssland, vilket land emellertid som vanligt låter satellitstaterna göra »the dirty work», för att självt officiellt kunna låtsas vara fullständigt oskyldigt till konflikterna.

Förenta Staternas grundläggande principer för den kommande politiken i Östasien ha på ett ganska tydligt sätt klarlagts av president Truman efter hans historiska sammanträffande med general Mac Arthur i mitten av oktober. Att detta möte ägde rum har som bekant en rätt så pikant förhistoria. Redan under Koreakrigets första dagar hade general Mac Arthur dels offentligt förklarat att Formosa måste hållas som ett led i den amerikanska försvarslinjen mot kommunismen i Stilla Havet, och dels hade han avlagt ett helt privat besök hos general Chiang Kai-shek, där han mer eller mindre lovat denne att få amerikansk militär hjälp mot en invasion av ön. För dessa självsjälvständiga steg fick general Mac Arthur omedelbart en mycket allvarlig skrapa av presidenten i hans egenskap av överbefälhavare över den amerikanska försvarsmakten. Där stod i få ord ungefär så här: »Min käre Mac Arthur, du är en mycket duktig general, gå på med det och kör ut kommunisterna från Korea, men politiken i Asien, den sköter jag.» Och när Mac Arthur tagit detta ad notam, så var, som presidenten själv sagt, saken utagerad. Men presidenten önskade dock personligen träffa den självrådige generalen och med honom diskutera de stora problemen, och därför flög han ut till ett ställe som inte skulle fordra dennes bortvaro för någon längre tid.

Vad deras diskussioner rörde sig om har av presidenten själv, till viss grad åtminstone, offentliggjorts i det ovannämnda tal som han höll i San Fransisco omedelbart efter hemkomsten. Man kan för tydlighetens skull uppdelat talet i tre huvuddelar. I den första delen prisar presidenten de trupper från Förenta Nationerna, och speciellt de amerikanska, som kämpat i Korea, under första tiden emot en mycket överlägsen fiende. Han uttrycker dessutom sin stora tillfredsställelse med att för första gången i historien fredsälskande nationer enats i ett krig

emot aggression. Vidare utlovar han att Förenta Nationerna och inte minst USA med det snaraste komma att vidta åtgärder för att återuppbygga det förstörda Korea och där upprätta en fri och demokratisk stat. Den andra delen av talet innehåller en skarp vidräkning med Sovjetunionen och dess satellitstater för att ha vägrat ett samarbete med de demokratiska staterna till fredens bevarande. Den går efter kända linjer, men han använder två uttryck, vilka man bör hoppas hädanefter komma att användas oftare än vad nu är fallet. Det ena är »kommunistisk imperialism» och det andra »kolonialism — enligt Sovjet-mönster». De innebära i all sin korthet grundlinjerna till Sovjetrysslands nuvarande utrikespolitik, vilket fortfarande icke tycks förstås av en hel del välmenande idealister — inte minst i Sverige.

Den tredje delen av talet riktar sig direkt till Asiens olika folk, kanske mest till det kommunistiska Kina, som emellertid ej nämns med namn. Presidenten påpekar för dessa folk, att de under sin nuvarande kamp för frihet och självständighet arbeta under den illusionen att Sovjetunionen står för framsteg och välstånd, medan den i själva verket endast önskar göra dem till slavar under den nya imperialismen. Han vädjar vidare till folken i Fjärran Östern att försöka »förstå oss på samma sätt som vi söka att förstå dem», och han medger utan tvekan att deras äldre civilisation har mycket att lära västerlänningar. Till sist påpekar han att USA inte har några som helst territoriella krav i Asien, och icke heller önskar påtrycka folken där några färdiggjorda svar på deras många problem. Det förefaller som om allt detta vore en förberedelse för ett eventuellt erkännande av det kommunistiska Kina, men samtidigt en vink om att ett sådant erkännande kan väntas endast om detta land gör sig fritt från inflytande från Sovjetryssland. Många politiska kommentatorer i USA anse att ett sådant erkännande eventuellt kan väntas efter valen i USA i början av november.

Allt detta säger nu presidenten att han diskuterat med general Mac Arthur, och att de nått full enighet om alla de berörda frågorna. Beträffande de tre stora problemen som berördes inledningsvis — Korea, Formosa och Indokina, gav presidenten ett svar endast på frågan om Korea, de övriga berördes icke i det ursprungliga talet. Vid nästa presskonferens, som presidenten gav, blev han därför helt naturligt överhopad med frågor rörande just Formosa och Indokina. Han förklarade först, att han icke diskuterat frågan om Formosa med Mac Arthur, att USA:s politik därvidlag hade varit bestämd tidigare, och att det därför ingenting var att diskutera. Formosas blivande status skall bestämmas av Förenta Nationerna, sade han vidare, men hur han tänkt sig lösningen nämndes aldrig. Denna osäkra och odefinierade attityd lämnar naturligtvis fältet fritt för många gissningar och spekulationer. Om och när frågan kommer upp inför Förenta Nationernas generalförsamling, är det ganska säkert att Sovjetunionen och dess satellitstater, och kanske ändå fler som erkänt kommunistregimen i Kina, komma att insistera på att Formosa överlämnas till densamma. Men i så fall är det helt otänkbart, att den nationalistiska regeringen på ön under Chiang Kai-shek kommer att böja sig för detta utan strid. För

att fortsätta detta tankeexperiment skulle i så fall FN bli nödsakat att med väpnad makt ingripa emot den nationalistiska regimen på ön, och var skulle USA ställa sig inför en sådan situation? Det tjänar inte mycket till att vidare spekulera över detta problem; man måste vänta tills frågan verkligen kommer upp i FN.

Vad så till sist frågan om Indokina beträffar, så förklarade president Truman, att han hade diskuterat den frågan med general Mac Arthur, men att de icke kommit till något beslut. Senare har emellertid USA:s regering efter de sista franska allvarliga motgångarna där, beviljat en stor kredit för vapentillförsel och annat. Det förefaller emellertid ytterst tvivelaktigt, om problemet i Indokina kan lösas på samma sätt som i Korea, det vill säga med rent våld. I Sydkorea fanns vid krigsutbrottet en något så när effektiv infödd regering, som välkomnade den amerikanska hjälpen mot en aggression som var alltför tydligt ledd från Sovjetryssland. I Indokina finns icke någon sådan. Fransmännen ha visserligen för rätt länge sedan givit landet en officiellt självständig regering, kallad Vietnam, under en kejsare som heter Bao Dai, vilken har en viss traditionell auktoritet över en del befolkningslager. Han bor emellertid för det mesta på franska Rivieran och tycks ta mycket litet intresse i sitt oroliga lands affärer. Hans regering tycks för det mesta vara ytterst oduglig, och fast den icke är kommunistisk är den inte alls belåten med det förmynderskap under vilket den fortfarande står gentemot fransmännen. Om emellertid de franska trupperna helt plötsligt skulle tas hem, så skulle hela landet omedelbart falla i händerna på den rivaliserande regeringen, Vietminh, vilken är helt kommunistisk, och vars bäst kände ledare går under namnet Ho Chi Minh. Den regeringen har ingen huvudstad, men den är erkänd av Sovjetunionen och har stora och väl utrustade truppstyrkor i norra delen av landet, jämte ett otal gerillaförband överallt. Vapen och andra förnödenheter tillförs i som det förefaller obegränsade mängder från det kommunistiska Kina genom Yunnan-provinsen. Det är dessa ständigt växande trupper som fransmännen nu i många år bekämpat, men det är först nu som situationen blivit allvarlig, då de efter blodiga strider någats övergiva samtliga forten utefter gränsen till Kina. Hela det stora och rika delalandet omkring Tonkins huvudstad Hanoi är därför hotat av kommunisterna. För att understryka landets ekonomiska betydelse behöver man endast påminna om det faktum, att i dessa trakter produceras tillräckligt med ris för hela landets behov, och dessutom mycket för export till Kina och Japan, vilka icke äro självförsörjande därvidlag.

Inför detta allvarliga hot har nu den amerikanska vapenhjälpen påskyndats, och fransmännen ha skickat ut stora truppförstärkningar från Nordafrika och Madagaskar. Det är ju tänkbart att allt detta kommer i tid och att kommunisterna kan hejdas framför Hanoi, men kriget kommer inte att ta slut med det. Det kommer antagligen bara att betyda ett intensifierande av gerillakriget i hela landet, och mot sådant hjälper icke stridsvagnar och flygplan i aldrig så stora kvantiteter. Amerikanerna inse nog detta mer än väl, och att en verklig lös-

Dagens frågor

ning på problemet endast kan finnas genom att Vietnamregeringen reformerar sig själv efter verkligt nationella och effektiva linjer. Fransmännen tycks vilja föredra att helt enkelt ersätta denna regering med helt fransk administration, som det var i gamla dar. Men ett sådant steg kan väl knappast gillas av president Truman efter hans ovan citerade tal till de asiatiska folken, där han lovat dem all möjlig hjälp att vinna sin självständighet.

Vad det kommunistiska Kinas ställning gentemot de berörda problemen beträffar, har den redan skymtat här och var i det ovanstående, men det är väl värt att söka precisera den, särskilt efter det senaste dramatiska ingripandet i Korea. Ända från krigets början där intog naturligtvis de kinesiska kommunistledarna en sympatisk inställning gentemot den nordkoreanska folkdemokratiska regeringen, och det har i ett föregående nummer av denna tidskrift påpekats att Mao Tse-tung hade både vilja och förmåga till ett effektivt militärt ingripande. Det har också flera gånger både från Peking och Moskva förkunnats att de kinesiska kommunisterna icke kunde stillasittande åse hur grannstaten invaderades av de imperialistiska makterna, som de kallades för. Men det var just ingen som tog detta riktigt på allvar, inte ens general Mac Arthur, som tydligen inte trodde på att kineserna skulle våga sig på ett aktivt ingripande med den nordkoreanska arméns öde framför ögonen. Han har ju med berättigad stolthet kunnat rapportera att praktiskt taget hela den nordkoreanska armén var tillfångatagen, förintad eller upplöst, men nu finner han sig plötsligt inför en ny fiende, väl beväpnad, ledd och utbildad, och med en oerhörd numerisk överlägsenhet. Vad konsekvenserna av detta blir, är för närvarande omöjligt att förutse, men det är alldeles tydligt att man i USA ser mycket allvarligt på saken.

Det har även nyligen rapporterats att kinesiska kommunisttrupper börjat att aktivt deltaga i kriget i Indokina, ehuru några definitiva bevis därvidlag ej än framlagts. Tar man vidare i betraktande den nyligen startade expeditionen till Tibet, så är det alldeles klart att det kommunistiska Kina nu tagit masken från ansiktet och gett sig in på en väg, som leder till vad president Truman kallat för kommunistisk imperialism i Asien. Hans ovan berörda tal var riktat till de asiatiska folken, främst det kommunistiska Kina, men det har tydligen förklingat fullkomligt ohört.

7. 11. 1950.

Inhiberad På tröskeln till storstrejk lyckades arbetsmarknadsorganisationerna i Finland med en statlig kommission som medlare helt överraskande finna en formel, som i princip tillfredsställde vardera parten. I skrivande stund har ett av de viktigaste fackförbunden, träarbetarnas, återgått till arbetet, metallfacket väntas återuppta arbetet om några dagar. Kommunistpressen rasar, som väntat var, och hotar med separataktioner och med »de arbetande massornas samlade tryck» kommer man att försöka inverka på LO:s representantskap när detta om några dagar skall omrösta om med-

lingsförslaget, en omröstning som får anses vara en ren formalitet då den socialdemokratiska majoriteten står bakom förslaget. Också om fullständigt lugn ännu inte råder på arbetsmarknaden, kan generalstrejken under alla omständigheter anses vara avskriven.

Den nya formeln, som förde underhandlingarna ur återvändsgränden, innebär i princip en övergång till ett nytt avlöningssystem, som tycks medföra en avsevärd förenkling av det hittills rådande. I stället för minimilöner skall normlöner utbetalas, där — beroende på arbetets karaktär — en förskjutning av högst 10 procent nedåt och högst 15 procent uppåt skall tillåtas. Man slipper därigenom den nuvarande anomalin med minimilöner som kompletteras med upp till åtta tillägg av varierande karaktär, dyrortstillägg, kallortstillägg, olika index-tillägg m. m.

Det gick en suck av lättnad genom Finlands press när budskapet om att generalstrejken inte skulle bli av — n. b. den borgerliga och socialdemokratiska. Det var den första reaktionen. Den andra var mera eftertänksam trots att man på regeringshåll hade uttalat sin tydliga tillfredsställelse över lösningen. Högerorganet *Uusi Suomi* fruktar för en allmän lönestegring i metallbranschen med inemot 20 procent, på andra håll nöjer man sig med att påpeka att det är för tidigt att uttala sig om konsekvenserna för landets ekonomiska liv så länge underhandlingarna inom de olika branscherna inte slutförts. Vilket givetvis är alldeles riktigt.

Strejkerna ha emellertid redan stått landet dyrt. Flera miljoner arbetstimmar ha gått förlorade, arbetarna ha förlorat några miljarder i arbetsförtjänst — 3 miljarder uppges det — krigsskadeståndsleveranserna och övriga avtalsenliga varuleveranser ha släpat efter. I fråga om krigsskadeståndet innebär det avsevärda böter — huruvida Sovjet i år som under tidigare år skall efterskänka dem, beror väl både på den utrikespolitiska och den inrikespolitiska situationen.

På längre sikt får arbetskonfliktens lösning betraktas som en seger för regeringslinjen eller snarare för den politiska och ekonomiska samarbetstanken. Den innebär ett närmande mellan riksdagens två största partier, agrarerna (bondeförbundet) och socialdemokraterna, som, med tanke på den tidigare skarpa antagonismen dem emellan, är synnerligen glädjande. Den visar också en tillnyktring på socialdemokratiskt håll i fråga om ekonomiskt tänkande eller snarare det uppenbara i att kampen mot kommunismen inte utan men för landet kan föras genom att försöka konkurrera ut den yttersta vänstern enligt dennas eget aktionsrecept. Också om det skedda säkert inte är socialdemokratins sista försök att använda sin maktställning i det ekonomiska livet som ett vapen i den politiska maktkampen, är det otvivelaktigt ett steg i rätt riktning.

Skatt på kon- Inflationsskatten har under de senaste månaderna ryckt
solidering. oss allt närmare in på livet. Jämsides med de kraftiga internationella prisstegringarna, som via utrikeshandeln återverkar även på vår marknad, kommer våra egna inflationsdrivande krafter

— främst på den våldsamma ansvällningen av statsbudgeten och disproportionen mellan tillgång och efterfrågan på arbetsmarknaden. Detta läge inbjuder lätt bl. a. till en spekulativ forcering av investeringar och lagerökningar, varigenom prisrörelserna tendera att förstärka sig själva. En extra lockelse till dylik investeringsverksamhet ligger samtidigt i den utomordentligt tyngande bolagsskatten, som ju för närvarande inkl. kommunalskatt rör sig om 50 %. Nyinvesteringar betyda nya objekt för avskrivningar vid inkomsttaxeringen och avskrivningar betyda ett — åtminstone temporärt — nedbringande av den vinst, ur vilken det allmänna eljest skulle ha tagit 50 % i skatt. Omvänt kan detta uttryckas så att stat och kommun bidra med 50 % till den enskilda investeringsverksamheten, i den mån denna ger anledning till ökade skattefria avskrivningar. Utan tvivel ha dessa förhållanden redan nu medverkat till att investeringar kommit till stånd som, skattetänkandet förutan, icke skulle tett sig på långt när lika angelägna eller lockande.

I ett läge, då det med hänsyn till inflationsrisken är nödvändigt att hålla all investeringsverksamhet inom snäva gränser, måste det vara särskilt angeläget att söka stävja investeringar av det här angivna slaget. Det logiskt riktiga härvidlag vore givetvis att sänka bolagsskatten till en mera rimlig nivå och härigenom minska den lockelse till ekonomiskt mindre betingade investeringar, som den nuvarande beskattningen frammanar. Inom finansdepartementet har man emellertid valt andra vägar att söka komma till rätta med problemet. Sålunda har man genom de nyligen genomförda kreditrestriktionerna sökt att bromsa upp de lånefinansierade investeringarna, och beträffande den betydande del av investeringsverksamhet och lagerökningar, som sker genom självfinansiering inom företagen själva, har inom departementet utarbetats förslag till en ny skatt, som skall ha samma uppbromsande syfte. Förslaget går som bekant ut på att nybildning av dolda reserver, dvs. avskrivningar, som äro större än vad som betingas av förslitning eller värdeförsämring, skola bestraffas med en extra 20-procentig statlig s. k. investerings-skatt.

Man kan i viss mån förstå de motiv som legat bakom detta nya skatteförslag. Staten känner sig klämd mellan tvenne sköldar. Å ena sidan har man att brottas med uppenbara skadeverkningar av en alltför hög bolagsbeskattning. Å andra sidan kräver statskassan — framför allt med hänsyn till de växande kraven för försvarsändamål — ytterligare inkomster utöver dem, som nuvarande beskattning inbringar. Den naturliga vägen att komma till rätta med det första ledet i ekvationen, dvs. att sänka bolagsbeskattningen, strider mot möjligheterna att komma till rätta med det senare ledet. I detta läge har man trots sig finna Columbi ägg genom att föreslå en extra straffskatt på skadeverkningarna av den alltför höga skatt, som redan finns. Eller med andra ord: eftersom den nuvarande bolagsbeskattningen lockar till investeringar, som möjliggör avskrivningar, genom vilka skatten åtminstone temporärt undgås, så har man nu velat lägga en särskild skatt på avskrivningarna.

Förslaget har sedan — och med all rätt — blivit synnerligen illa åtgånget i remissyttrandena. Det är en uppenbar nödlösning, som skär allt över en kam och drabbar den nyttiga och önskvärda investeringsverksamheten lika mycket som den mindre önskvärda. På sitt sätt ger det en god illustration till hur fasthållandet vid en från början felaktig politik — i detta fall den alltför höga bolagsbeskattningen — leder till skadeverkningar, som kräva motåtgärder, vilka i sin tur alstra nya skadeverkningar osv. Huruvida förslaget, den nedgörande remisskritiken till trots, kommer att föreläggas riksdagen, är i skrivande stund obekant. Det enda man tillsvidare har att hålla sig till är finansministerns yttrande i remissdebatten, att han kommer att framlägga förslaget inte som skattebetalarna vill ha det utan som myndigheterna vill att det skall se ut. Eftersom även flertalet remissmyndigheter ställt sig starkt avvisande mot förslaget är det svårt att med ledning av detta yttrande dra någon slutsats om vad riksdagen eventuellt kommer att få sig till livs.

Att läget är allvarligt och kräver extraordinära åtgärder kan icke bortresoneras. I den mån dessa åtgärder äro noggrant genomtänkta och vägda mot andra alternativa åtgärder så bör man acceptera dem, även om de kunna vara en besk medicin att ta in. Men man har en bestämd känsla av att statsledningen tror sig kunna slippa denna avvägning genom att hanka sig fram med tillfälliga improvisationer på de mest iögonfallande punkterna. Vad som i realiteten behövs och blir alltmera angeläget är en verklig omprövning av våra samhälls-ekonomiska problem i hela deras vidd och vid en sådan blir det inte bara eller kanske ens i främsta rummet den enskilda sektorn som kommer i brännpunkten utan väl så mycket frågan om statens räntepolitik, om statens skattepolitik och — inte minst — om de inflationsdrivande krafter, som ligga i en fortsatt ansvällning av statsbudgeten.

Två böcker om Kyrkokonst

KYRKA och KYRKOSKRUD

Av Ragnar Stenberg

»Epokgörande såsom den första handboken av detta slag på svenska.»

Prof. Gerda Boëthius i Svenska Dagbladet.

150 illustr. 392 sidor. Häft. 17: 50, inb. 21: —

ALTARE och FUNT

Av Olle Källström

»Till dels har Källström återupptäckt medeltiden åt oss. Bilderna här äro några av de vackraste man kan finna i vår moderna bokkonst.»

Landsantikvarie Nils Sundquist i Upsala Nya Tidning.

96 helsidesillustr. i djuptryck, 5 färgplanscher. Häft. 25: —, inb. 40: —.

SVENSKA KYRKANS DIAKONISTYRELSES BOKFÖRLAG

FITZROY

MACLEAN

ÄVENTYR I ÖSTER

»Det är säkert den friskaste bok som hittills skrivits om det stora krigets dagar. Han berättar därom utan ett ord av förhävelse men däremot med många stänk av galg-humor och ett osvikligt gott humör. En mycket läsvärd bok.» *Hugo Björk i St.T.*

Pris häft. 16: 50, inb. 21: 50

En NORSTEDTS bok